

AKTIV LANDSBYGD

Till Södermanlands lantbruk och landsbygd | #03 2020

Utbetalning
2020

JORDHÄLSA

TEMA:

**UNGA PÅ
LANDSBYGGEN**

Mer i detta nummer: Ekologiska lantbrukarna | Bushresan | Rovdjur

Öknaskolan **16**

Jordhälsa **14**

Nr 03 2020

Nästa nummer
kommer ut
i mars 2021!

- 03** Ledare
- 04** Utbetalning 2020
- 05** Stödet till unga jordbrukare
- 06** När infaller krav på ligghall för utgångsdjur?
- 07** Du kommer väl ihåg att förpröva din byggnation?
- 08** Nya sanktionsavgifter gäller från 1 januari 2019
- 09** Rovdjur i Södermanlands län
- 10** Grön infrastruktur
- 12** Hur har livsmedelsproduktionen förändrats?
- 13** Spannmål - en svensk succé!
- 12** En resa ut i bushen
- 13** Ung lantbrukare
- 14** Välbesökt fältvandring om jordhälsa
- 16** Jakt, lantbruk och trädgård på schemat
- 20** Korta inspel
- 22** Greppa Näringen hjälper dig att utveckla ditt lantbruk!
- 24** Utblick: Ekologiska lantbrukarna
- 26** Kompetensutveckling
- 28** Fem frågor...

Grön infrastruktur **10**

Ledare: Mer om mat efter corona

Nästan var fjärde person säger att de handlar mer från lokala producenter efter Coronas närvaro än innan, - det visar en undersökning av Demoskop gjord på uppdrag av livsmedelsföretagen. Enkäten visar också att det finns en stor vilja att hjälpa livsmedelsföretagen genom krisen, och medvetenheten om betydelsen av lokala producenter, butiker och restauranger har ökat. Av uppenbara skäl (att många arbetar i hemmet) lagar man mer mat än tidigare, och man lagar mer mat från grunden. Intresset för bakning och odling har också ökat.

Fler livsmedelsinköp på nätet och mindre matsvinn är två andra coroneffekter. Livsmedelssektorn har fått nytt ljus över sig och med detta har intresset för livsmedelsproduktion ökat och samhällets förmåga till självförsörjning diskuteras flitigt såväl som hemmets egna självförsörjning. Basvaror har blivit basnäring.

Samtidigt satsar regeringen på jordbruket och företagande på landsbygden. Regeringens budgetproposition gav positiva besked att Landsbygdsprogrammet fortsatt kommer att vara lika stort under övergångsperioden som nuvarande program och budget, det vill säga att regeringen kompenserar för den budgetminskning EU fattat beslut om med 3050 miljoner kronor för 2021 och 3198 miljoner kronor för 2022. Detta innebär att landsbygdsprogrammet omfattar 5,2 miljarder kronor per år under övergångsperioden 2021-2022 innan EU:s nya jordbrukspolitik träder i kraft 2023.

Arbetet med att skapa nästa program pågår för fullt. Under sommaren har Jordbruksverket lämnat förslag till regeringen om prioriteringar gällande nästa programperiod samt övergångsperioden. Där lyfts hållbar matproduktion upp som en av de viktigaste frågorna. Jordbruksverkets förslag innehåller färre åtgärder än det nuvarande programmet och har ett ökat fokus på jordbruket och insatser för att verka för livsmedelsstrategins mål. Detta innebär att jordbruksstöden prioriteras högt då dessa är avgörande både för jordbrukets konkurrenskraft och bidrag till miljönytta och minskad miljöpåverkan, såsom biologisk mångfald, minskat näringsläckage och bättre vattenkvalitet. Andra prioriteringar är stöd till kompetensutveckling, rådgivning, samarbete, investeringar för jordbrukets konkurrenskraft och miljöinvesteringar till våtmarker.

En avgörande faktor för de gröna näringarnas konkurrenskraft framåt är att fler unga attraheras av, och ser möjligheter till företagande inom sektorn. Detta för att de gröna näringarna har en åldrande företagarkår, 43 procent av företagsledarna är 60 år eller äldre, medan motsvarande siffra för andra företag är 27 procent. Unga driver ofta utvecklingen framåt och det är viktigt att de både ser en framtid som företagare såväl som anställd inom de gröna näringarna. Därför handlar detta nummer av Aktiv Landsbygd också om attraktiv landsbygd då vi tar tempen på flera yngre personer som har drömjobbet framför sig. Vad är viktigt för dem, och vilka trender ser de?

Och apropå trender: ikväll blir det till att laga hasselbackspatis - det var det recept som överlägset ökade mest i antal sökningar på Sveriges största receptbank mellan mars och maj när hemmalagandet sköt i höjden.

Henrietta Schöenstern, tf landsbygdsdirektör
henrietta.schoenstern@lansstyrelsen.se

Länsstyrelsen i Södermanlands län

Länsstyrelsens växel	010-223 40 00
Jordbrukarstöd/SAMinternet	0771-67 00 00
Djurskydd jourtelefon	010-223 41 50
Rovdjur jourtelefon	010-223 41 80
Rovdjursobservationer	www.skandobs.se

Tf Landsbyggsdirektör, chef, avdelningen för landsbygd

Henrietta Schöenstern

Jordbrukarstöd

Susanna Alanko, Christina Erdtman Johansson, Christer Fredriksson, Bodil Hahn, Ulrika Hägertorp, Helena Larsson, Alec Lundström, Pia Martikainen, Martin Tärning, Jonas Åkerberg, Matilda Eriksson

Landsbygdsutveckling

Malin Almquist, Jenny Askenfelt, Elin Ehrén, Klas Fredriksson, Kajsa Karlsson, Tove Lund, Malin Nilsson, Jan Petersson, Helena Söderlund

Jakt och viltförvaltning

Jan-Erik Dalmo, Lovisa Häggström, Viktor Tylstedt

Veterinära frågor

AnnaMaria Estensson, Christina Nyman

Fiske och vattenbruk

Thomas Stenström

Förprovning av djurstallar

Malin Nilsson, Kristina Thunström

Djurskydd

Anna Anderberg, Fredrik Berg, Jennie Eklund, Carolin Engström, Kristina Holmström, Ulrike Segerström, Tamara Teplova, Monica Ångehult, Zandra Mattson

Våra e-postadresser

fornamn.efternamn@lansstyrelsen.se

Undantag från principen kan förekomma då den är gemensam för hela landet.

Avdelningen för landsbygd

Besöksadress: Stora Torget Nyköping

Postadress: 611 86 Nyköping

Brev som gäller jordbrukarstöd

(SAM-ansökan) ska skickas till:

Länsstyrelsen i Södermanlands län, FE 13,

Box 204, 826 25 Söderhamn

Brev som gäller projekt- och företagsstöd

samt miljöinvesteringar ska skickas till:

Länsstyrelsen i Södermanlands län, FE 34,

Box 204, 826 25 Söderhamn

AKTIV
LANDSBYGD

Aktiv Landsbygd utkommer med tre nummer 2020 och utges av Länsstyrelsen i Södermanlands län

Redaktion: Matilda Eriksson, Jenny Askenfelt, Bodil Hahn

aktivlandsbygd.sodermanland@lansstyrelsen.se

Produktion: Idermark & Lagerwall Reklam AB

Omslagsbild: Jeppe Gustafsson

Tryck: TMG Taberg. Tryck och papper är Svanenmärkt

Utbetalning 2020

Text: Jordbrukarstöd Foto: Unsplash

Nu har vi börjat med delutbetalningarna för miljöersättningar, kompensationsstödet, ersättning för ekologisk produktion och omställning till ekologisk produktion. Den 16 oktober fick de flesta lantbrukare en delutbetalning av sina stöd. Delutbetalningen består av 85 procent av totala stödbeloppet. Slututbetalningarna börjar betalas ut tidigast den 4 december, då de flesta får sin ersättning. För restaurering av betesmarker och slätterängar, samt skötsel av våtmarker och dammar börjar ersättningarna betalas ut tidigast den 18 december.

16 OKTOBER:

Delutbetalningar påbörjas för miljöersättningar, kompensationsstöd, ersättning för ekologisk produktion samt omställning till ekologisk produktion. Därefter löpande veckovisa utbetalningar fram till slututbetalning för de ärenden som blir klara.

4 DECEMBER:

Slututbetalningar för direktstöd, miljöersättningar, kompensationsstöd, ersättning för ekologisk produktion samt omställning till ekologisk produktion.

11 DECEMBER:

Fortsatta slututbetalningar för de som inte kom med till den 4 december.

18 DECEMBER:

Slututbetalning för restaurering av betesmarker och slätterängar, samt skötsel av våtmarker och dammar, samt fortsatta slututbetalningar för de som inte kom med till den 11 december.

För att få en slututbetalning för 2020 behöver du först ha fått ersättningen slututbetald för tidigare år. Detta beror på att utbetalningen behöver baseras på ditt fleråriga åtagande.

Aktuell utbetalningsplan för samtliga stöd finns på Jordbruksverkets webbplats: jordbruksverket.se

FRÅGOR?

Kontakta oss!

Telefon: 0771-67 00 00

E-post: jordbrukarstod.sodermanland@lansstyrelsen.se

Stödet till unga jordbrukare

Om du är 40 år eller yngre och har ett nystartat företag och söker gårdsstöd för minst 4 hektar kan du även söka stöd till unga jordbrukare.

Text: Jordbrukarstöd Foto: Christina Erdtman

Stödet är arealbaserat och du kan få stödet för högst 90 hektar, och som mest i 5 år. Femårsperioden räknas från och med första året du söker stödet för unga jordbrukare, under förutsättning att den ansökan lämnas in inom 5 år från och med du startade jordbruksverksamheten.

Du som söker behöver visa att du är ansvarig för jordbruksverksamheten. Det är alltså möjligt att söka stödet även som juridisk person, men då måste du skicka in underlag som styrker din ställning, så som ägarförhållande. Äger du inte majoriteten av företaget behöver du visa att du till exempel är firmatecknare för den juridiska personen, eller andra dokument som styrker att du fattar beslut om ekonomi, ledning och den dagliga verksamheten. Intygen måste ha kommit in till länsstyrelsen senast sista ansökansdag för att ansökan om stöd till unga jordbrukare ska anses ha kommit in i tid.

I Södermanland fick 140 sökande dela på 4 400 000 under 2019

Stödet söks i SAM-internet samtidigt som du söker gårdsstöd. Det betyder att nästa gång du kan söka stödet är inför nästa års SAM-ansökan, då årets ansökansperiod är stängd. Du behöver även ha stödrätter för den areal du söker för.

I Södermanland fick ca 140 sökande dela på 4 400 000 under stödår 2019. Stödet för 2020 är inte färdighandlagt i skrivande stund, men preliminär statistik visar på att 130 sökande kommer få en utbetalning av stödet till unga jordbrukare.

Du läsa mer på Jordbruksverkets webbplats: jordbruksverket.se.

Har du frågor är du välkommen att ringa 0771-67 00 00, eller skicka e-post till jordbrukarstod.sodermanland@lansstyrelsen.se.

EFTER-KONTROLLER

Efter den sista oktober gör vi efterkontroller på de skiften som vid första kontrolltillfället ännu inte haft aktivitet. Detta sker antingen genom satellitbilder eller med ett nytt besök. Efterkontroller föranmäls normalt sett inte.

Om du söker gårdsstöd, ska det på alla delar av skiftet tydligt synas att du gjort något av det här senast den **31 oktober**:

- Odlat
- Låtit beta
- Putsat
- Slagit av
- Jordbearbetat

Söker du **ekologiskt stöd, vallstöd eller kompensationsstöd för fodergrödor** ska skörden föras bort från skiftet. För **betesmarker med miljöstöd** gäller att marken ska vara tillräckligt betad vid säsongens slut, att ingen skadlig ansamling av förna finns kvar.

Skulle ett eller flera av dina skiften fortfarande inte uppfylla villkoren vid efterkontroll, så får du ett nytt kontrollresultat utskickat. Är allt i sin ordning, skickar vi alltså inte ut ett nytt brev till dig.

Under den kalla årstiden ska djuren ha tillgång till en väderskyddad plats med en ren och torr bädd

När infaller krav på ligghall för utegångsdjur?

Det finns ingen exakt tidpunkt för när ligghall krävs för utegångsdjur. Det spelar heller ingen roll om du tillskottsutfodrar djuren eller inte.

Text: Monica Ångehult Foto: Malin Nilsson

Den svenska djurskyddslagstiftningen anger att djuren ska ha tillgång till ligghall med en ren och torr bädd under den kalla årstiden.

När den kalla årstiden, definierad som att dygnsmedeltemperaturen är under 5 plusgrader, infaller i vår del av Sverige olika från år till år. Normalt infaller den under den andra hälften av oktober månad. Den kan dock infalla tidigare eller senare. Om det har varit kallt ett tag och sedan blir varmare till exempel i december eller januari så anses det ändå som att den är den kalla årstiden och därmed inte lagligt att djuren utomhus utan tillgång till ligghall. I en ligghall ska det alltid finnas en ren och torr bädd. Tänk på att ligghallar som rymmer mer än 40 nötkreatur, 40 tackor eller 10 hästar kan behöva förprövas av länsstyrelsen.

EU:s djurskyddslagstiftning som ligger till grund för bland annat tvärvillkoren anger att djuren ska under den kalla årstiden ha tillgång till en väderskyddad plats där det finns en ren och torr bädd.

I EU:s djurskyddslagstiftning sägs ingenting om att väderskyddet ska bestå av en byggnad. Det kan till exempel bestå av en tät skog, men det ska finnas en ren och torr bädd. Tidpunkten för EU:s ”den kalla årstiden” är samma som för den svenska.

Om du uppfyllt EU:s djurskyddslagstiftning kan du inte få avdrag på eventuella EU-stöd vid en kontroll. Du kan däremot bli förelagd att se till att djuren har en ligghall, enligt svensk djurskyddslagstiftning.

Om du inte vill riskera att bryta mot någon djurskyddslagstiftning så gäller det att djuren från slutet av oktober bör ha tillgång till ligghall med en ren och torr bädd.

Ansökningshandlingar och mer information om förprovning finns att hitta på länsstyrelsens webbplats. Sök på "Djurstallar".

Du kommer väl ihåg att förpröva din byggnation?

Vid ny-, till- eller ombyggnad av djurstall, hägn eller annat förvaringsutrymme för djur kan du behöva skicka in en ansökan om förprovning till länsstyrelsen innan du börjar bygga. Vilthägn där djuren ska bli livsmedel ska förprövas från första djuret.

Text och foto: Kristina Thunström

Antalet djur av det aktuella djurslaget på fastigheten avgör om förprovning behövs eller inte. Förprovning behövs när antalet platser på fastigheten efter byggnationen är:

Djurslag	Antal	Djurslag	Antal
Nöt	20	Fjäderfå (ej struts)	500
Får	20	Hästar	5
Lamm	40	Vuxna kaniner	20
Vuxna grisar	15	Växande kaniner	150
Växande grisar	150	Alpackor	5
Vuxna getter	20	Lamor	5
Killingar	40		

Ny typ av djurhållning?

Förprovning kan även behöva göras om en byggnad eller ett utrymme ska inredas eller användas till ett annat djurslag än tidigare, ny typ av djurhållning eller djurkategori. Till exempel om en mjölkproduktion uppstår och en kött- eller fårproduktion med 20 djur startas. Ett annat exempel är om en loge inreds för 20 nötkreatur eller fem hästar.

Besiktning

När byggnationen är färdig ska länsstyrelsen kontaktas innan djur får sättas in i stallet eller djurutrymmet. Vid besiktningen kontrollerar länsstyrelsen att stallet är byggt enligt förprövningsbeslutet. Om byggnadsåtgärden inte är byggd enligt beslutet kan länsstyrelsen förelägga om att byggnaden ändras eller förbjuda att byggnaden tas i bruk.

Förprovningen är kostnadsfri

Vid förprovningen granskas bland annat mått och utrymmen, inredning, liggytor och utgödslingssystem, utfodrings- och dricksvattenanordningar, stallklimat och luftkvalitet samt brandskydd. Först när länsstyrelsen godkänt förprovningen får du börja bygga.

Det kan bli dyrt om du inte förprövar

De stall som inte har förprovats innan byggnationen satts igång kan bli föremål för en efterprovning. Den som inte låtit förpröva sitt stall kan tvingas betala en särskild avgift på 12 000 kronor eller 24 000 kronor beroende på byggnationens omfattning. Utöver den särskilda avgiften finns det risk att stallet måste byggas om innan djur får hållas där.

Registrera dina hobbyhöns och andra fjäderfän på webben!

Länsstyrelsen i Södermanland har ett frivilligt register över fjäderfäbesättningar i länet och nu kan du enkelt registrera dig via webben. Registret är till för att vi ska kunna jobba effektivt med smittskydd, främst i samband med aggressiv fågelinfluensa. Registret kan också komma att användas vid utbrott av andra smittsamma djursjukdomar.

Gå in på länsstyrelsens webbplats och sök på "Smittskydd" för att registrera dina höns.

NYA SANKTIONSAVGIFTER GÄLLER FRÅN 1 JANUARI 2019

Från och med 1 januari förra året har det i livsmedelslagen och lagen om foder och animaliska biprodukter införts nya bestämmelser om sanktionsavgift. Bestämmelserna rör primärproducenter och foderproducenter.

Sanktionsavgifter skall tas ut i följande fall:

1. När någon börjar en verksamhet som är registreringspliktig utan att en anmälan om registrering har inkommit till länsstyrelsen. Detta gäller både vid nystart och om någon annan tar över en redan registrerad verksamhet.
2. Brister i journalföring.

Den journalföring som gäller alla företagare är journalföring över användning av bekämpningsmedel. För de primärproducenter som i mindre omfattning levererar små mängder av honung, ägg, råmjölk och opastöriserad mjölk gäller även journalföring enligt nedanstående:

Honungsproducenter ska löpande dokumenteras totala antalet skördade kupor, totala produktionsmängden, mängd levererad produkt till konsument samt datum för leveranserna.

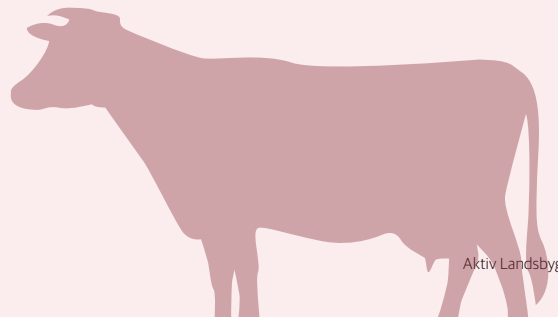
Hönsäggsproducenter ska fortlöpande dokumenteras antal fjäderfä som hålls för äggproduktion, totala mängden ägg som levererats direkt till konsumenter samt datum för dessa leveranser.

Vid försäljning av råmjölk ska den totala mängden råmjölk levererad direkt till konsument journalföras.

Vid försäljning av opastöriserad mjölk ska varje leverans direkt till konsument journalföras samt mängd och datum för leveransen.

Brister i journalföringen av ovan redovisade uppgifter leder alltså till uttag av sanktionsavgift. Sanktionsavgiftens storlek beror på gårdens totala årsomsättning under närmast föregående år. Avgiften kan uppgå från en halv till en hel procent av årsavgiften. Det kan alltså röra sig om höga summor och länsstyrelsen vill härmed uppmana er att tänka på att registrera er verksamhet och sköta journalföringen.

För frågor om ni redan är registrerade kan kontakt tas med AnnaMaria Estensson på telefonnummer 010-2234266 eller mail Annamaria.estensson@lansstyrelsen.se

Rovdjur i Södermanlands län

Text: Lovisa Häggström Bild: Andreas Norin och Håkan Bjurling

Slutgiltiga resultat från rovdjursinventeringen vintern 2019/2020 visade att länsstyrelsen kunde kvalitetssäkra 1.5 (ett av reviren delas med Stockholms län) vargrevir med föryngring och 1.5 (en delas med Östergötlands län) lodjursföryngring. Under sommaren 2020 har bilder tagits av vargvalpar i båda vargreviren. Antalet valpar är inte fastställt. För att dessa valpar ska dokumenteras i statistiken ska de återfinnas under inventeringsperioden oktober 2020 – mars 2021.

Det har genomförts en kungsörnsinventering 2020. Kungsörnar rör sig i länet, men ingen häckning har kunnat dokumenteras.

Det finns inga dokumenterade rapporter om björn eller järv i länet 2019 och 2020.

Inför årets inventering rekommenderar länsstyrelsen att spår, spillning, bilder med mera rapporteras till www.skandobs.se eller genom kontakt med länsstyrelsen eller dess besiktningsmän.

Akuta åtgärder mot skador på tamdjur

Om ett rovdjursangrepp sker, ska detta omgående rapporteras till länsstyrelsen. Då får man hjälp med besiktning av det skadade eller dödade tamdjuren samt akuta åtgärder för att förhindra nya angrepp. Du får också hjälp om hur man ansöker om ersättning för de skador som uppkom vid angreppet och ökade kostnader. Det är mycket viktigt att akutåtgärder genomförs innan första natten efter angreppet. Akuta åtgärder har effekt på kort sikt och ska öka möjligheten att vidta permanenta åtgärder.

Vid angrepp rekommenderas att man kortsiktigt tittar på lösningar som:

- Lapptyg
- Ljud och ljusskrämmor
- Akut elstängsel
- Kadaverhantering
- Ökad tillsyn
- Skrämsel
- Nattintag

Vid frågor om kort- eller långsiktiga lösningar för att minska risken för rovdjursangrepp kontakta länsstyrelsen. Det går också att få råd från viltskadecenters hemsida <https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/viltskadecenter/forebyggande-atgarder/atgarder-mot-skador-pa-tamdjur/>

Länsstyrelsens rovdjursjourtelefon **010-223 41 80**
Länsstyrelsen har akutmaterial som lånas ut vid behov.

GRÖN INFRASTRUKTUR

Gemensamma krafter för hållbara landskap

Text: Trine Haugset, Malin Almquist Foto: Lars Jansson

Arbetet med grön infrastruktur syftar till att skapa långsiktigt hållbara landskap. Här får du kunskap och tips om hur du kan bidra i arbetet.

Vad tillför arbetet med grön infrastruktur?

Det görs redan stora insatser för att bevara den biologiska mångfalden i Sverige, bland annat inom jord- och skogsbruket. Trots detta fortsätter den biologiska mångfalden att minska. För att vända utvecklingen krävs att vi lägger större vikt än tidigare på hur naturen hänger ihop. Arbetet med grön infrastruktur handlar om att se och planera för helheten i landskapet. Rätt prioriteringar ger en mer effektiv naturvård.

Länsstyrelsen har tagit fram en handlingsplan för grön infrastruktur i Söderman-

land. Handlingsplanen är ett kunskapsunderlag som beskriver vart i länet det finns värdefull natur både på land och i vatten. Underlaget kan användas vid brukande av mark- och vattenområden, naturvårdsarbete på landskapsnivå och bedömningar vid fysisk prövning och planering. Ytterligare underlag kommer att tas fram efter hand.

Olika nätverk av natur

Det finns många olika nätverk av natur i landskapet, till exempel nätverk av gräsmarker, tallskogar, lövskogar, våtmarker och sötvatten. Växter och djur behöver kunna förflytta sig i landskapet, både för att hitta föda, boplats och för att sprida

Sök på
Kartberättelse
på Länsstyrelsens
webbplats

Fakta om värdestrakter

En värdestrakt är ett utpekade område där det finns en hög täthet av värdefulla naturmiljöer, som till exempel naturbetesmarker eller nyckelbiotoper i skog. I kartberättelsen hittar du kartor som visar värdestrakter för olika naturtyper i Sörmland. Här kan du även få veta hur länsstyrelsen har tagit fram värdestrakterna.

Värdestrakter ska betraktas som kunskapsunderlag. Om ett område har pekats ut som en värdestrakt påverkas därför inte de formella krav som ställs på mark- och vattenanvändningen i området. I stället finns möjlighet för markägare och andra aktörer att planera och genomföra åtgärder som gynnar de värden som finns i värdestrakten och på så sätt bidra till att gynna den biologiska mångfalden.

och föröka sig. Olika arter har olika behov och olika möjligheter till att sprida sig.

Samtidigt som vi behöver fungerande nätverk av natur, är också storleken och kvalitén på livsmiljöerna viktig. Ju större ängsmarken är ju större chans att de växter, insekter och andra arter som lever där kan leva kvar på lång sikt. Många arter behöver också tillgång till flera olika naturtyper, så som humlan som under årstiderna nyttjar olika växter för att hämta nektar och pollen, och om vintern behöver hitta ett lämpligt bohål.

Kartberättelse om grön infrastruktur

En nyhet är att du nu på ett lätt sätt kan lära dig mer om grön infrastruktur i den kartberättelse länsstyrelsen tagit fram. Genom text, bilder och kartor presenteras vad grön infrastruktur är, länets handlingsplan och exempel på hur du kan använda olika kartunderlag och göra konkreta insatser i olika naturtyper. Du hittar kartberättelsen på Länsstyrelsens webbplats, sök på *grön infrastruktur*.

Åtgärder i odlingslandskapet

Här följer några exempel på hur du kan bidra till att gynna den gröna infrastrukturen i odlingslandskapet, med fokus på naturbetesmarkerna.

Det är extra värdefullt att genomföra åtgärder i de delar av länet där det redan finns en högre täthet av fina naturbetesmarker, det vill säga inom de så kallade värde-trakterna som pekats ut i länet. Läs mer om detta i faktarutan. Det finns också värdefulla naturbetesmarker utanför värde-trakterna - som även de är viktiga att bevara!

Åtgärder som ökar arealen av betesmarker:

- Restaurera olika typer av betesmarker
- Öppna för nya samarbeten, till exempel beta ledningsgator
- Nyskapa betesmarker, gärna nära befintliga betesmarker

Så kan lantbrukare bidra till grön infrastruktur.
Illustration Kjell Ström.

Åtgärder som syftar till att förbättra kvalitét:

- Håll efter igenväxningsvegetation
- Ingen tillskottsutfodring
- Styr betestryck genom fallor
- Beta inte betesmarkerna för hårt, pollinerare behöver blommor hela säsongen
- Skapa eller gynna bryn, solvarma gläntor, sandblottor och spara döda träd
- Vid skötsel och restaurering sparas träd i olika åldrar samt blommande och bärande träd och buskar

Åtgärder som syftar till att minska avstånd:

- Restaurera eller nyskapa gräsmarker belägna inom spridningsavstånd från befintliga gräsmarker
- Binda samman gräsmarker genom korridorer eller "naturtypsöar"
- Slå väg- och åkerrenar
- Håll kulturspår som exempelvis diken och dikesrenar, odlingsrösen och åkerholmar fria från sly

Verktyg och bidrag för grön infrastruktur

Det finns många sätt att få råd och hjälp för dig som vill göra en naturvårdsinsats! Naturvårdsverket har gjort en sammanställning av rådgivningsmöjligheter och bidrag för att bevara, restaurera eller stärka naturvärden för den gröna infrastrukturen. Några exempel på bidrag är olika miljöersättningar, stöd till ädellövskogsbruk och stöd för skogens miljövärden. Du hittar broschyren genom att googla på "Verktyg som främjar åtgärder för grön infrastruktur".

Trumgräshoppan på bilden har nyligen hittats i Sparreholms ekhagar, som ligger i en värde-trakt med många fina naturbetesmarker. Gräshoppan är mycket ovanlig och rödlistad som starkt hotad. Den är lätt att känna igen när hannarna spelflyger, då syns deras klarröda bakvingar och ett trummande ljud hörs. Trumgräshoppan är beroende av torra, sandiga naturbetesmarker där det finns soliga miljöer med varmt mikroklimat. Enstaka buskar och ris bör finnas kvar för att ge skydd och möjlighet till övervintring.
Fotograf Ingrid Nilsson

Vill du veta mer?

Vill du veta mer om grön infrastruktur och hur du kan bidra?

Gå in på Länsstyrelsens webbplats www.lansstyrelsen.se/sodermanland eller kontakta Trine Haugset, samordnare för Länsstyrelsens arbete med grön infrastruktur, trine.haugset@lansstyrelsen.se, eller Malin Almquist, malin.almquist@lansstyrelsen.se.

En resa ut i bushen

På 15 år har arealen betesmark och slåtteräng minskat i Södermanland med 15 %. För att uppmärksamma detta och vilka konsekvenser det ger anordnade länsstyrelsen en bushresa för länets politiker och tjänstemän.

Text och foto: Ulrika Hägertorp

Syftet med en bushresa är att visa och prata om hur Sveriges jordbruksmark överges och planteras eller växer igen, den förbuskas – därav namnet bushresa. Den 8 september genomförde vi Södermanlands första bushresa till Sörgölet utanför Katrineholm. Fokus på vår resa var betesmarker och vad som händer i landskapet när betesdjuren försvinner. Vilka konsekvenser får det? Vad kan man göra för att stoppa det? Med på resan följde ett tjugotal personer, allt från politiker till kostchefer, upphandlingschefer och lantbrukare från Katrineholms, Vingåkers, Nyköpings och Oxelösunds kommun. Även Region Sörmland deltog.

Istället för att visa upp goda exempel på välskötta och välbetade marker var fokus på dagen hur illa det blir när marker inte längre betas och vi besökte ett antal platser som fått växa igen. Första stoppet var en naturbetesmark som inte betats sedan 2012. Marken var fortfarande mycket artrik vad gäller örter och gräs. I marken kunde vi hitta arter som gynnas av bete så

som darrgräs, ängsskallra, gräset vårbrodd, harklöver (hartass), rödklint, blodrot och svartkämpe, men redan nu började högt gräs, ormbunkar, örnbräken, nypon och enbuskar ta över, vilket ger en gödslings effekt på den magra marken. Igenväxningen går långsamt, men när slyet väl fått fäste kan det gå snabbt och de små ängsväxterna skuggas ut. På nästa stopp växte det tätt med gran som gjorde området mörkt och kallt. En liten ärenpris växte i kanten mot ljuset, men i övrigt är det få växter och djur som kan leva här.

Under dagen diskuterades bland annat offentlig upphandling av livsmedel och hur regionen och kommunerna genom sina kök kan stötta de svenska och lokala producenterna. Lagen om offentlig upphandling har både för- och nackdelar, men alla var överens om att lagen måste lättas upp för att det ska bli enklare att handla mer lokalt. Idag måste man hitta kryphål, som att det ska vara möjligt att besöka gården. För att handla svenskt kött är krav på djurskydd och låg grad av antibiotikaanvändning ett sätt att utesluta utländskt kött. Alla kom-

muner och regionen jobbar med att öka sina mål om att handla mer ekologiskt och närproducerat, men det gäller att jobba smart för att inte öka kostnaderna. Även du som konsument kan hjälpa till genom de val du gör när du handlar.

Mot slutet av dagen besökte vi Evighetsbacken vid gården Sörgölet utanför Katrineholm som är en av länets finaste naturbetesmarker. Marken skulle kunna kallas för Sveriges regnskog och är hem för mängder av olika blommor och gräs, insekter och fåglar. Marken var en stark motpol jämfört med det vi sett tidigare under dagen och gav förhoppningsvis en ögonöppnare för hur det skulle kunna se ut för alla som deltog på resan. ■

Vill du veta mer om vad en bushresa är och läsa hela vår sammanfattning av dagen kan du gå in på www.landsbygdsnatverket.se
Ulrika Hägertorp

Evighetsbacken är en av länets finaste naturbetesmarker

" Framtiden ser ljus ut,
alla behöver ju mat för
att överleva "

Intervju:

Ung lantbrukare

Kim Eriksson, 32 år, lantbrukare på Ekla gård i Tystberga svarar på våra frågor

Intervju av: Malin Almquist Foto: Kim Eriksson

Vad gjorde att du valde yrke inom lantbrukssektorn?

- Min farfar drev ett jordbruk på Mörkö och jag trivdes jättebra där på landet. Har alltid tänkt att jag skulle bli bonde. Trots att jag är stadsgrabb, från Södertälje, har siktet alltid varit inställt på det sedan barnsben. Jag har varit igång nu som egen sen 2010.

Vilken produktionsinriktning bedriver du?

- Köttdjursuppfödning med 110 dräktiga kor för installning nu till hösten. Totalt har jag väl runt 250 djur. Utöver det har jag en mindre andel spannmålsodling och entreprenad inom lantbruket, vall och snöröjning.

Berätta om din inriktning att hyra ut betesdjur

- Jag tog över lite kontakter från farfar, han gjorde redan det då jag tog över. Sen hade jag inte mycket naturbetesmarker runt gården så det blev naturligt att vidga yverna och söka bete på andra håll. Var mest intresserad av dikoproduktion och då är bete på naturbeten ett sätt att få upp lönsamheten jämfört med att beta vall. Nu

hyr jag ut djur till privatpersoner, kommuner och naturreservat. Mina djur betar cirka 160 ha naturbetesmark i nuläget.

Beskriv utmaningar och fördelar med att vara ung lantbrukare?

- Saker händer ju hela tiden. Men kanske inte direkt kopplat till att jag är yngre. Jag blev uppsagd från ett arrende och var tvungen att byta spår och få tag på en ny gård. Annars har de senaste 3-4 åren varit en utmaning med torka, uteblivet regn vid fel tidpunkter och snöfattiga vintrar. Varje dag är en utmaning, fördelen med att vara yngre är att man har framtiden framför sig.

Har investeringsstödet för dikostallet varit avgörande för verksamheten innehållsmässigt, storleksmässigt eller ekonomiskt?

- Inte helt avgörande. Men det har betytt väldigt mycket för att jag skulle kunna bygga den nya ladugården för så pass många djur. Det fanns inga bra byggnader på gården då jag köpte den, det hade varit ett häststall. Om jag inte hade fått investeringsstödet hade jag behövt bygga en mindre ladugård, kanske bygga ut i omgångar och hade skuldsatt mig mer.

Du kunde använda dig av en enhetskostnad i din ansökan. Upplevde du det som enkelt och smidigt?

Ja precis så, enkelt och smidigt!

Hur ser framtiden ut för dig som lantbrukare?

Känns som den ser ljus ut. Alla behöver ju mat för att överleva. Det som är utmaningen mest framöver är kanske klimatet, såsom torkan som drabbat lantbruket i flera år nu. Det gör att man kanske måste ha färre djur framöver om det fortsätter. Men jag ser ljus på det, det gäller att tänka nytt. Det måste lösa sig.

Välbesökt fältvandring om jordhälsa

I början på sommaren bjöd länsstyrelsen, i samarbete med Ekologiska lantbrukarna, in till en välbesökt fältvandring på temat jordhälsa.

Text och foto: Jenny Askenfelt

Omställning till Eko

Vigelshus är en ekologisk växtodlingsgård i Sala. Till gården hör 425 hektar med odling av spannmål, oljevaxter, åkerbönor och klöverfrö.

Efter ett generationsskifte 2014 så togs driften av Vigelshus över av Karl Fernholm. År 2016 såg gick avtalet för gårdens utsädesodlingar till Lantmännen ut och man bestämde han sig för att ställa om hela arealen till Eko. Eftersom växtföljden redan innehöll så mycket omväxlingsgrödor så var omställningen inget problem. Som nybörjare på eko-odling följde Karl med på många fältvandringar. Gemensamt för råden som gavs var att jordbearbeta mycket. På Vigelshus består jordmänen av mycket varierande jord, alltifrån mellanlera till mulljord och råden visade sig svåra att följa. Det fungerade inte bra att plöja sent på hösten eftersom det ofta var för blött och ganska snabbt dök det upp tistel på leran och kvickrot i mulljorden. Jorden bearbetades med ogräsharv och radhackning men de kom ändå inte åt ogräsen.

Studieresa till Österrike

År 2018 reste Karl och fem andra lantbrukare på en studieresa till Österrike för att lära sig om plöjningsfri eko-odling. De besökte flera gårdar som arbetade med regenerativt lantbruk enligt principerna: lite tillförsel av näring, ständigt grön/täckt mark samt

ingen jordbearbetning. I Österrike finns det bidrag att söka för att höja mullhalten i jorden och ersättningen motsvarar hur mycket man lyckas höja mullhalten.

När Karl var tillbaka i Sverige så började han med att försöka balansera upp mikrolivet i jorden. Han skickade in jordanalyser som visade att det fanns bakterier men saknades svampar i jorden. Karl sådde in mellangröda för att förbättra strukturen och binda näringen. Exempel på mellangrödor han använde var rättika, bovete och honungsört.

Satsar fullt ut

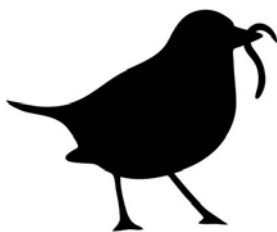
Våren 2019 satsade man fullt ut på mellangrödor. Karl har fokuserat på kvävefixerade grödor och gräs, för att gräset är bra på att mata socker till mikrolivet. På gården har man provat olika blandningar av mellangrödor som exempelvis italienskt rajgräs, lusern, vitklöver och cikoria som sedan kompletteras efter skörd med grödor som vicker, rättika, bovete och honungsört.

Att välja rätt mellangröda kräver kunskap men också tur med väder och vind. En mild vinter kan göra att mellangrödor övervintrar och därmed riskerar att konkurrera med efterkommande huvudgröda. Det finns också risk att mellangröda som går i blom fröar av sig eller till och med att fröer kommer med vid skörden som därmed måste sorteras.

Mellangrödorna kan också ha en utjämnande effekt. Vid bra tillväxt så trycker huvudgrödan ner mellangrödan, men vid svag tillväxt på exempelvis blöta partier, så etableras istället mellangrödan bättre och bidrar samtidigt med jordförbättring.

Det är viktigt att få bukt med plogsulan, den packade zon som är närmast under plöjningsdjupet, för att få syretransporten i marken att fungera. Först används en alvluckrare som ställs in på 35 cm djup. Den bryter upp plogsulan utan att vända på jorden. Strax innan sådd så luckras marken upp med en kultivator och sedan hjälper mellangrödorna till att luckra ytterligare med hjälp av rötterna.

Karl strävar efter ett så kort svart fönster, det vill säga den period då marken inte är bevuxen, som möjligt och att utnyttja fönstret

Matilda och Kristina Larsson hade åkt från sin gård i Västmanland för att vara med på fältvandringen. De hade fått reda på aktiviteten genom Ekologiska lantbrukarna.

till att bli av med roto gräs genom jordbearbetning som anpassas efter jordtypen. I år är första gången som marken kommer vara beväxt hela vintern.

På gården praktiseras nu en 6-årig växtföljd med ungefär hälften spannmål och hälften omväxlingsgrödor som klöverfrö, åkerböna samt oljeväxter.

Få fart på mikrolivet med ferment

Karl brukar bryta mellangrödan genom att använda jordfräsaren grunt så grödan och jorden blandas samtidigt som ferment sprutas

på grönmassan. Efter några dagar så har växtresterna torkat upp och börjat brytas ner. Fokus är att få fart på svamparna i marken. Fermentet hjälper till men även komposterad gödsel tillsätts. För att få till en bra gödselkompost så blandas höns- och hästgödsel med stenmjöl samt ferment. Ett tips om man har egna djur är att strö på stenmjöl eller ferment redan innan komposten är lagd för att minska avdunstningen.

Fermentet som Karl använder beställer han från företag i Norge och Danmark. Medlet baseras på sockermelass, tångmjöl, havssalt och effektiva mikroorganismer. Han blandar fermentet med vatten och låter det sedan stå varmt och brygga i en vecka. Det är mycket viktigt med hygien och att pH-värdet sjunker under 4. Medlet sprids sedan, 200 liter per ha. Detta kompletteras sedan med små givor kompost som sprids på grön mark/mellangrödan med jämna mellanrum. Genom att bygga upp en levande jord så läcker inte lika mycket näringsämnen ut. ■

Mer om jordhälsa!

Skrifter från Jordbruksverket:

Gynna mångfalden i marken
Daggmasken
EKO nyhetsbrev nr 82

Podd:

Kunskapspodden avsnitt #21: Jordhälsa – ett viktigt ord för 2020-talet

Med jordhälsa menas en frisk matjord med hög biologisk aktivitet. Jorden kan då leverera ekosystemtjänster och funktioner som främjar växter, djur och människor.

En frisk jord har:

god struktur, god vattenhushållning, tillräcklig mängd växttillgängliga näringsämnen, små populationer av växtskadegörare och växtpatogener samt stora populationer av nyttoorganismer.

För att uppnå jordhälsa är det viktigt med:

- Permanent beväxt och mångfald av arter genom mellangrödor, insådd av vall och samodling.
- Integrera betesdjur i växtodlingen eller tillför en välbalanserad gödselkompost.
- Optimera fotosyntesen och planthälsa genom kompost-te, ferment och bladgödsel.
- Öka mängden svamp i jorden. Bakterier bryter ner humus medan svampar hjälper till att bygga humus.
- Bind luftens kväve i marken genom mikroorganismer. Kvävefixerande bakterier hjälper till men de behöver värdväxter som innehåller mycket socker, exempelvis rajgräs.

Karl Fernholm på Vigelshus arbetar med olika arter av mellangrödor för att minimera tiden med svart jord och för att optimera jordhälsan.

JAKT, LANTBRUK OCH TRÄDGÅRD PÅ SCHEMAT

Text: Jenny Askenfelt Foto: Jeppe Gustafsson denna sida. Sid 2, 5 och 19 foto: Emma Söderberg

Praktiskt arbete, fantastiska lärare och bra sammanhållning mellan eleverna – att studera på Öknaskolan finns det många anledningar till. I alla fall om man ska tro Ella, Felix och Linn som alla läser olika inriktningar på länets naturbruksgymnasium.

Ett par mil utanför Nyköping, i vacker miljö, ligger Öknaskolan. Till skolan hör sammanlagt 3 800 hektar skog och mark. Här finns också en ladugård, växthus, djurhus, stall, en veterinärmottagning samt undervisningslokaler och ett internat. Skolan har ca 250 elever som läser naturbruksprogrammet, som är ett yrkesprogram. På skolan finns även en gymnasiesärskola som erbjuder programmet skog, mark och djur.

Aktiv Landsbygd träffar eleverna Ella Stockenstam, Felix Fransson och Linn Staftrin som alla går andra året på tre olika inriktningar. Alla klasser är blandade första året. Under "snurren" får man prova på olika områden och efter jul har man valt sin egen inriktning. Eleverna kan välja på; häst, djur, trädgård, lantbruk eller jakt och viltvård. Man kan även välja naturvetenskapliga kurser som är högskoleförberedande eller mer praktiska kurser där man förbereds för yrkeslivet.

LINN LÄSER TRÄDGÅRDSINRIKTNINGEN

- Man ska vara intresserad av det man väljer, det är då det blir som roligast. Man behöver inte ha ett färdigt intresse när man kommer hit. Det finns tjejer som sökte in på häst och sen bytte till trädgård, i nästan hela vår klass är det så. Och just att vi är så blandade gör också att man pratar med alla och lär sig av varandra.

Varför valde ni den inriktningen ni gjorde?

- *Linn* – Oj, det var inte riktigt helt klart från början. Först hade jag tänkt läsa ekonomi men sen tyckte jag att det verkar väldigt tråkigt. Jag vill göra nåt kul istället de sista tre åren i skolan. Jag hade börjat odla grönsaker hemma och så kom första skörden och jag kände att ”det här var riktigt roligt”. Jag frågade min SYV (studie- och yrkesvägledare, red anm.) vad som fanns, kollade lite olika skolor och läste mycket recensioner. Jag var här på öppet hus och Ökna låg nära hemma plus att jag kunde bo på skolan. På ”snurren” fick jag prova på lantbruk också, jag skulle ju vilja bli självförsörjande i framtiden så då passade trädgård bra eftersom man får lära sig odla grönsaker. Sen finns det ju väldigt mycket jobb också så då är det bara en bonus att ha den här utbildningen med sig.

- *Ella* – Vi jobbar ju hela tiden väldigt nära naturen och djuren. Jag är uppväxt på landet men vi hade ingen produktion eller djur, men jag har alltid haft ett intresse av det. Efter grundskolan kände jag ”Nu ska jag göra nåt roligt”, så då ville jag prova detta. Jag har valt bort det högskoleförberedande just nu men vill plugga vidare sen, mitt mål är att bli lantmästare.

- *Felix* – Min far har alltid jobbat på gård och vi har bott på gård. Han jobbar som jägare. Jag vill bli viltmästare. Att jobba på ett gods, ha hand om alla jakter och ser till att det funkar. Efter gymnasiet kan man

gå jaktelev i tre år och sedan går man en utbildning på Öster Malma i ett år.

Är det lätt att få jobb efter gymnasiet?

- *Ella* – Ja det skulle jag säga, sen har vi mycket praktik också vilket ger bra kontakter.

- *Linn* – Ja, under min praktik märktes att det är väldigt mycket säsongsjobbare, ska man ha heltid så är det ju på kyrkan eller kommunen och då kanske man skottar snö eller plogar på vintern. Annars så kanske man kan klara sig på ett säsongjobb, det är det många som gör. Man får vara lite påhittig. Jag praktiserade på en plantskola och de har bara öppet under säsongen och sedan har de semester. Då åker de utomlands och kollar på andra plantskolor och gör en del studier och sånt.

Skolan har ett stort kontaktnät och eleverna kan få hjälp att hitta APL-platser

- *Felix* – Det kan vara överallt, utomlands också. Det är heller inga problem att själv fixa praktik, jag vet dom som har varit i Skottland eller Tyskland till exempel. Jag skulle vilja praktisera på en jaktgård eller liknande som håller på med kommersiell jakt. Det finns mycket sånt i Sörmland men annars är det Skåne eller Blekinge som gäller.

Vad ser ni för möjligheter och utmaningar med att verka på landsbygden?

- *Linn* – Det är kanske inte så många som

hittar ut på landsbygden. Om jag skulle öppna en butik där jag bor, 5 minuter från närmsta tätort, så är det ändå svårt att ta sig ut. Inte så mycket kollektivtrafik eller nära motorvägen så det är lätt att svänga av. Det är mest det jag tänker på, hur man skulle få försäljningen att gå runt. Men det är jättebra att folk vill flytta ut på landet, det behövs. Så det inte står tomma hus överallt som förfaller. Jag tror att många ser en tjusning i att köpa närproducerat från närmsta bonde. Man kanske samarbetar mer på landet. Mer gemenskap, det är nog det som folk vill åt.

- *Felix* – Jag bor mitt ute i ingenstans, det är rätt ensamt. Jag skulle inte vilja bo nån annanstans men det är svårt att träffa folk. Och det känns som att det hela tiden blir mindre och mindre folk på landsbygden också, det blir längre till allting.

- *Ella* – Jag tänker väl likadant, det är ju väldigt fattigt om bönder nu. Men om man verkligen tycker det man gör är kul och brinner för det så är det klart man vill vara kvar och kämpa för det.

Det finns ett stort behov av generationsskifte inom lantbruket, men samtidigt krävs väldigt stora investeringar om man vill ta över en gård. Hur tänker ni kring det?

- *Linn* – Man kanske får börja väldigt litet tänker jag. Om jag ska ha min självförsörjande gård så har jag kollat lite priser redan nu, gårdar, hus och till och med torp. Men då måste jag ju bort från Sörmland om jag ska komma ner i ett rimligt pris. Min farfar bor i Medelpad, där har jag hittat fina hus. Annars blir det svårt att starta upp något direkt efter studenten. Om man inte kan arva, fast det är ju också kostnader om man ärver.

- *Ella* – Ja, börja smått och jobba sig upp. Att köpa en gård efter studenten är ju omöjligt, om man inte kan arva. Så man får nog jobba på och försöka bygga upp nåt.

De senaste åren har man börjat prata alltmer om den svenska livsmedelsproduktionen och självförsörjningsgraden. Vad tror ni måste ske för att Sverige ska öka och diversifiera sin livsmedelsproduktion?

- *Linn* – Det behövs mer folk inom de gröna näringarna. Jag har läst mycket om

ELLA GÅR LANTBRUKSINRIKTNINGEN

- Det är både praktiskt och teoretiskt. Vi har gårdstur - ett schema med olika grupper som jobbar antingen i lagården här eller ute på lantbruket på Ökna eller Nynäs gård.

andelsjordbruk som har blivit ganska stort på senaste tiden. Då gå man ihop en massa människor och prenumererar på till exempel grönsaker efter säsong. Väldigt smidigt, det vore väl en ganska bra start på ett mer självförsörjande Sverige. Jag tror det kan bli svårt om ett fåtal stora gårdar försörjer hela Sverige med grönsaker. Då vore det lättare att ha mindre gårdar som säljer inom ett mindre område, en kommun till exempel. Folk måste nog veta också hur produktionen går till utomlands med besprutning och sånt. Om de visste det skulle de kanske vara beredda att betala mer för den där närproducerade, ekologiska moroten.

Klimatförändringarnas effekter på jordbruket och skogen har blivit allt tydligare. Hur tänker ni kring konsekvenserna av ett ändrat klimat och den klimatanpassning som behövs?

- *Ella* – Ja, det pratar vi om. Det är skrämmande när man hör om det.
- *Linn* – Vi kan inte stoppa det här nu utan det kommer fortsätta så vi måste anpassa

oss. Det tillhör vår generation, vi är ju uppväxta med att hela tiden höra om det och hur man ska försöka komma på lösningar. Som nu när vi haft torka har täckodling blivit vanligare eftersom det hjälper till att hålla fukten. Det kan ju hända att vattnet tar slut, då får man hitta lösningar som att samla regnvatten till exempel.

- *Felix* – Vid större förändringar blir det svårare att hänga med. Många med sjöar i närheten har köpt in sprinklers, det har blivit vanligt. Att bevattna vallar och sänt.
- *Ella* – Man fick ju verkligen se 2018 när det var så himla torrt, det blev en riktig kris då och inget foder till djuren. Man fick en bild av hur det kan vara.
- *Linn* – Ja, det var verkligen en varningsklocka, det året. Det är ju fortfarande så att man pratar om 2018. Man försökte hjälpa till så mycket som möjligt, nästan hela Sverige gick samman och hjälptes åt. Det var en kris som var tvungen att lösas där och då och alla gjorde sitt bästa. Jag tror att folk blev mer medvetna om att klimatet påverkar lantbruket så mycket.
- *Ella* – Ja, det är ju det som styr våra dagar också, att hela tiden hålla koll på vädret. Man är ju så beroende av klimatet, så är det.

Till sist - vad är det bästa med Öknaskolan?

- *Felix* – Det är nog det att man får välja det man tycker är roligt. Sen är det väldigt bra gemenskap, att bo på internatet gör att man får mycket kompisar och erfarenheter inför framtiden.
- *Linn* -Vad svårt, det är så mycket! Men kanske att vi har både teoretiska och praktiska lektioner blandat. Då får man testa det man har lärt sig. Det som låter lätt kanske inte var så lätt och det som verkar krångligt visar sig vara jättelätt istället. Ja och så gemenskapen då.
- *Felix* – Och väldigt bra lärare
- *Ella* – ja, dom är seriösa och dom tar en på allvar. De svarar på alla frågor oavsett hur dumma dom är, och är väldigt hjälpsamma. ■

LANDSBYGDSAVDELNINGENS EGEN FACEBOOK-SIDA

Vill du följa oss?

Gå in på Facebook och sök upp "Landsbygd Södermanland" eller scanna QR-koden nedan. När du kommit in på sidan, tryck på gilla så kommer du få upp våra inlägg i ditt flöde!

PENGAR KVAR I LANDSBYGDSPROGRAMMET

Stöd ges till exempelvis investeringar i servicepunkter och butiker hos föreningar, organisationer, företag, kommuner. Förutom dagligvarubutiker och drivmedelsanläggningar kan serviceställen även upprättas i gårdsbutiker, på campingplatser, på värdshus, i bygdegårdar eller andra lämpliga lokaler. Det kan då handla om en kombination av kommersiell service, så som dagligvaror och drivmedel, tillsammans med exempelvis biblioteksverksamhet, medborgarinformation, betaltjänster, kontanthantering samt ombudsverksamhet för post- och pakethantering och apotek.

För mer info, kontakta: Kajsa Karlsson
Kajsa.karlsson@lansstyrelsen.se

HUR HAR LIVSMEDELSPRODUKTIONEN FÖRÄNDRATS?

Mycket har hänt inom livsmedelsproduktionen de senaste decennierna och nyligen sammanställde Jordbruksverket länsvis statistik för att visa utvecklingen inom livsmedelsproduktionen sen 1999. Här nedan kan du läsa lite om förändringarna som skett, och hur produktionen ser ut idag i Södermanland.

Text: Karin Larsson Foto: Unsplash

Arbetsställen och årsarbeten

Inom livsmedelskedjan har både antalet arbetsställen och antalet årsarbetskrafter ökat mellan 2015 och 2017. Inom till exempel livsmedelsindustrin växte antalet arbetsställen med 14% under perioden, och inom primärproduktionen ökade antalet årsarbetare med 9%. Totalt stod primärproduktionen för 63% av alla arbetsställen inom livsmedelskedjan, men störst antal årsarbeten finns inom livsmedelshandeln med 34% av årsarbetena.

Markanvändning

Flest antal hektar jordbruksmark finns i Nyköping och Eskilstuna med 33 066 respektive 29 808 hektar. Minst antal hektar jordbruksmark finns i Oxelösund – 233 hektar. Mängden jordbruksmark har minskat, och mellan 1999 och 2019 motsvarade den minskningen 5%.

2019 användes 45% av åkermarken till att odla spannmål, och 40% till vall- och grönfoderväxter. Resterande 15% är bland annat träd och oljeväxter. Av betesarealen var 92% betesmark, och 8% av arealen var slätteräng, skogsbete, mosaikbete och annan ospecificerad betesmark.

Den ekologiskt omställda marken i länet har ökat – mellan 2009 och 2018 ökade den med 44%, vilket är cirka 9 900 hektar. Totalt var 20% av den totala arealen ekologisk 2018. Andelen jordbruksmark under omställning till ekologiskt bruk var 3% av den totala arealen 2018.

Antalet djur och företag

1999 fanns det 350 företag inom mjölkproduktionen i Södermanland, och 2019 fanns det 91 stycken. Det motsvarar en minskning med 74%. Samtidigt minskade antalet kor för mjölkproduktion med 47% under samma period; från 14 845 till 7 797 stycken. Däremot har mjölkföretagen blivit större, och i snitt hade ett mjölkföretag 86 mjölkkor 2019 jämfört med 42 stycken 1999.

En liknande utveckling syns när det gäller nötkreatur; antalet företag har minskar från 875 till 449, och totala antalet nötkreatur har minskat med 28% under perioden 1999 till 2019. Men precis som med mjölkkor har det genomsnittliga antalet djur per företag ökat från 67 till 95.

När det gäller får har både antalet företag och antalet djur ökat från 1999 till 2019. Antalet baggar och tackor ökade med 50%, och antalet lamm med 12%. Det finns även fler företag med får; 27% fler som har baggar och tackor, och 13% fler med lamm.

Den kanske mest dramatiska ökningen står värphöns för – där har antalet djur ökat med drygt 289% under perioden 1999 till 2019! Dock har antalet företag med värphöns minskat med 34% mellan 2000 och 2016. Under samma period ökade antalet företag med slaktkycklingar med 57%, och mellan 2007 och 2019 ökade antalet slaktkycklingar med 76%.

Grisföretagen har minskat; antalet företag med slaktgris sjönk med 59% mellan 1999 och 2019, och antalet grisar minskade med 30%. Minskningen av antalet slaktgrisar var 13%.

Antalet företag som odlar köksväxter i växthus ökade med 63% mellan 1999 och 2017, och växthusytan med 280%. Samtidigt så minskade arealen som används till frilandsodling av köksväxter minskade med 50 %, men antalet företag ökade med 19%. ■

Åse Classon – Leader Södermanland

LEADER SÖDERMANLAND

Lokalt ledd utveckling genom Leader innebär att engagera sig i utvecklingen av sin bygd och kunna få stöd för sina utvecklingsprojekt. Leader är en metod där privat, ideell och offentlig sektor arbetar tillsammans för att bidra till lokal utveckling.

Åse Classon – Leader Södermanland

Varför är det viktigt att engagera unga på landsbygden?

Det är en fråga som jag tar upp med de vuxna i föreningarna som jag träffar. De svar jag får är: De unga måste bli "medskapare" i det samhälle de lever i, då tror man att chanserna ökar för att de ska hitta möjligheter att bo kvar och verka i bygden samt säkerställer att långsiktigt hållbar utveckling skapas i bygden.

Berätta om ert projekt GPS - Grymt praktiskt styrmedel

Bakgrunden till projektet är att många föreningar vi mött har uttryckt en önskan om att fler unga ska bli delaktiga i föreningarnas utvecklingsarbete

Hur ska ni uppnå det?

I GPS ska vi jobba tillsammans med 8 föreningar där vi under resan försöker hitta olika sätt att

De unga måste bli "medskapare" i det samhälle de lever i.

inspirera unga att vara med i bygdeutvecklingsarbetet. Arbetet lokalt ska ledas och utgå från den befintliga strukturen i bygden och genom projektledaren stöttar vi det lokala arbetet. Projektet fokuserar även på hur man kan jobba långsiktigt med ungdomsengagemang över tid och en målsättning att vi ska kunna utvärdera arbetet samt sammanställa detta i en enkel och inspirerande "handledning-färdplan" för andra föreningar som vill engagera unga. I detta projekt är vuxenstrukturen den primära målgruppen, med långsiktiga målsättningen att en inbjudande attityd och struktur skapas som gör unga inkluderade i arbetet i bygden.

Vid en första träff så möter vi de vuxna som engagerar sig i bygden. Vi ställer oss olika frågor så som; varför är det viktigt att unga blir inkluderade i bygdeutvecklingsarbetet, tror vi att unga vill vara med, vilka aktiviteter har unga idag, vilka resurser har vi vuxna att stötta ett ungdomsengagemang, vilka olika sätt finns det att mötas på, hur skapar vi ett ungdomsinkluderande klimat långsiktigt i vårt arbete?

Det blev svårigheter att komma igång med fysiska träffar under våren men vi har försökt hitta några olika lösningar och ett mycket gott exempel är arbetet som föreningen Företagsamma Fogdön har gjort.

Föreningen som nyligen hade tagit fram en utvecklingsplan bjöd in ungdomar för att de skulle få ge sin syn på vad de har för idéer och vad de saknar i planen.

Det har lett till ett antal träffar under sommaren, deltagare är ca 8 tjejer mellan 13-15 år och Det är massor av idéer som har lyfts - exempelvis bilbingo, ett hopptorn vid badplatsen samt olika aktiviteter vid idrottsplatsen. Samtliga av dessa initiativ har tagits vidare och arbete pågår i samarbete med lokala föreningslivet, kommunen och andra intressenter.

En reflektion som Företagsamma Fogdön gör är att det blir ömsesidigt positiva reaktioner när de unga och äldre möts i olika sammanhang.

Martin Holmberg – LRF Ungdomen

LRF UNGDOMEN

De som går med i Lantbrukarna riksförbund och är under 36 år blir automatiskt medlemmar i LRF Ungdomen. LRF Ungdomen ordnar utbildningar, studiebesök, resor, informationsdagar med mera.

Martin Holmberg - LRF Ungdomen

Varför ska man gå med i LRF ungdomen?

LRF-ungdomen lyfter det unga perspektivet i LRFs arbete för att ge de gröna näringarnas verksamheter så goda och rättvisa produktionsvillkor som möjligt. Tillsammans arbetar vi alltså för att ge unga inom de gröna näringarna bästa möjliga förutsättningar för att kunna bedriva svenskt jord- och skogsbruk i framtiden. Med en medelålder i branschen på 58 år så kan det ibland finnas ett tydligt behov av ett yngre perspektiv. Det sociala arbetet är inte heller att underskatta, där våra medlemmar som spenderar långa dagar i både mjölkgröpar, fordonshytter och skrivbordsstolar får en möjlighet att träffas och socialisera.

Vilka är de viktigaste frågorna som ni driver?

Regionalt handlar de flesta frågorna om problematiken med stora viltstammar som begränsar livsmedelsproduktionens möjligheter. Det finns ett stort fokus kring äganderätten och

De gröna näringarna kommer ha en avgörande roll för lösningarna på framtidens mest komplexa frågor.

Ungdomar är den viktigaste gruppen invånare för att vi ska kunna utveckla hållbara landsbygdssamhällen på sikt.

Sara Sjöqvist - Landsbygdsnätverket ung inkludering

som en följd av detta även de skyldigheter en markägare har gentemot intilliggande markägare. I ett nationellt perspektiv tillkommer även frågan om hur vi använder jordbruksmarken på ett ansvarsfullt sätt. Målet är givetvis att marken ska finnas kvar i framtiden och bibehålla sin produktionsförmåga, där det främsta hotet är byggandet på åkermark som varje år tar många bördiga hektar ur produktion. "Bygg inte bort vår framtid!"-kampanjen är ett tydligt exempel på detta.

Varför ska man satsa på en karriär inom gröna näringar?

För att de gröna näringarna kommer ha en avgörande roll för lösningarna på framtidens mest komplexa frågor. Ett exempel är att de gröna näringarna är ensamma om att ha möjligheten att binda koldioxid. I vår produktion binds den i skog och åkermark genom fotosyntesen, det finns det ingen annan bransch som kan klara av. En annan fråga som är högst relevant är hur vi ska föda en befolkning som förväntas öka med ytterligare 2 miljarder människor till år 2050, samtidigt som arealen åkermark minskar både genom exploatering och klimatförändringar. Lösningen till båda dessa ytterst komplexa problem finns i en naturskön bransch som dessutom har ett stort arbetskraftsbehov!

LANDSBYGDSNÄTVERKET UNG INKLUDERING

Landsbygdsnätverket samlar och engagerar landsbygdssverige. Det är ett nätverk med organisationer, föreningar och myndigheter som på olika sätt har betydelse för landsbygdsutveckling. Arbetsgruppen för ung inkludering jobbar för att fler bli medvetna om vikten av att förbättra ungas möjligheter i landsbygder.

Sara Sjöqvist - Landsbygdsnätverket ung inkludering

Varför är det viktigt att engagera unga på landsbygden?

Ungdomar är den viktigaste gruppen invånare för att vi ska kunna utveckla hållbara landsbygdssamhällen på sikt. Utan unga som vill investera i en framtid i landsbygderna finns det ingen varaktig landsbygdsutveckling. Utmaningarna och frågorna för att skapa förutsättningar för detta är dock många och breda. Det handlar exempelvis om tillgängligheten till passande bostäder och jobb. Det handlar också om att utmana den urbana normen som gör att många känner att möjligheterna bara finns i en större ort. Eftersom "ungdomar" är en heterogen grupp med många olika kompetenser och

drivkrafter så måste samhället bli bättre på att ta tillvara engagemanget och kreativiteten. Vi måste skapa strukturer som gör att unga i landsbygderna har möjlighet att påverka beslutfattande och satsningar på riktigt. Det är också viktigt att hitta nya vägar för dialog, möten och beslutsfattande som är attraktiva för de unga.

Vad gör Landsbygdsnätverket - ung inkludering?

Arbetsgruppen för ung inkludering lyfter specifikt frågan om unga människors delaktighet i samhällsutvecklingen. Vi uppmärksammar att unga i landsbygderna känner en lägre grad av delaktighet i samhället än i städerna. Arbetsgruppen sprider kunskap och tips på hur samhällets aktörer kan arbeta för att motverka detta. Det gör vi exempelvis genom att arrangera poddar och webinarier på olika teman kopplat till ung inkludering i landsbygdsutveckling. Vi har arrangerat "Ungagemang" - ett helglägar för engagerade ungdomar från landsbygderna. Arbetsgruppen har tillsammans ett brett nätverk och kompetens och fungerar därför som ett bollplank till de som hör av sig och vill ha inspel till projekt eller satsningar, eller till de andra arbetsgrupperna inom Landsbygdsnätverket. Vi ger också specifika tips och råd till Leadergrupperna hur de på ett bra sätt kan uttrycka ung inkludering i sina utvecklingsstrategier för nästa programperiod.

greppa näringen

GREPPA NÄRINGEN HJÄLPER DIG ATT UTVECKLA DITT LANTBRUK!

Text: Klas Fredriksson, Hushållningssällskapet, Växtråd, Agrodynamik AB. Foto: HS Anne Helgesson, Agrodynamik, Växtråd, unsplash.se

Efter avslutad växtodlingssäsong är det nu läge att utvärdera hur det gått och planera framåt inför nästa års odling. Använd växtodlingsrådgivningen från Greppa Närings för att utvärdera din växtnäringens användning och din markavvattning. Förbered för nästa växtodlingssäsong där du använder dina insatsmedel fullt ut genom att tillsammans med Greppa-rådgivarna dra upp din gårdsspecifika strategi för växtskydd, gödsling, markavvattning och minskad markpackning. Hamnar gödningen på rätt ställe i fältet? Testa din gödnings-spridare så vet du svaret!

Länsstyrelsen i Södermanlands län kan erbjuda rådgivning till lantbrukare utan kostnad inom Greppas rådgivningsprojekt. Rådgivaren utgår från gårdens driftsinriktning och dina mål som företagare. På www.greppa.nu kan du söka upp grepparådgivare i Södermanlands län. Där hittar du vilka moduler som Greppa erbjuder och kontaktuppgifter till rådgivningsföretagen. Greppa Närings erbjuder rådgivning för gårdar med minst 50 hektar eller 25 djurenheter. En rådgivning genom Greppa Närings innebär alltid gårdsnytta och du får förslag som ger ökad lönsamhet för dig som lantbrukare.

Gå med i Greppa Närings och boka din rådgivare idag!
Vill du bli rådgivningsmedlem kontakta Klas Fredriksson på Länsstyrelsen på 010 223 43 84 eller besök Länsstyrelsens webbplats.

Distansrådgivning blir möjlig inom Greppa Närings hösten 2020

Rådgivningskonceptet i Greppa Närings bygger på tanken att rådgivare och lantbrukare möts på gården i ett personligt möte. Under nuvarande omständigheter kring Covid-19 och risken för smittspridning kan vissa moduler genomföras på distans, utan att mötas fysiskt. Det gäller de moduler som inte kräver att man gemensamt går ut i fält eller stall och där kvaliteten på rådgivningen kan bibehållas även med ett digitalt möte. Rådgivaren och lantbrukaren får tillsammans komma överens om det går att göra rådgivningsbesöket på distans via Skype eller liknande.

KONTAKT:

Växtråd/ Lantmännen Johan Lagerholm, Telefon 0706-633713,
epost: joan.lagerholm@lantmannen.com
Agrodynamik AB Wijnand Koker, Telefon 070-5621787,
e-post: wijnand.koker@telia.com
Hushållningssällskapet Anna Linnell är kontaktperson för
växtodlingsrådgivningen på HS Konsult AB.
Telefon: 070-5620272, e-post: anna.linnell@hushallningssallskapet.se

UNDERHÅLL AV DIKEN

En av grundarna för en framgångsrik odling är att kunna hantera vatten. Jordbruket har många både större och mindre diken som måste fungera, dels för att grödorna ska trivas men även för att minska risken för utlakning av näringsämnen till vattendrag. I modulen Underhåll av öppna diken ges en möjlighet att besöka och gå igenom gårdens diken och titta på deras behov av åtgärder. Rådgivningen erbjuds främst till dig som har samfällda diken, s.k. markavvattningsföretag vare sig de är aktiva eller inaktiva, men även enskilda diken kan ingå i rådgivningen.

Johan Lagerholm, 0706-633713

FOSFORSTRATEGI

Fosfor är ett svårångat ämne: 90 procent av fosforförlusterna kan härstamma från 10 procent av åkerarealen och ske under 1 procent av tiden. Under mitt rådgivningsbesök fokuserar vi på en gårdsanpassad fosforstrategi, optimerar fosforgödslingen samt identifierar risker för fosforförluster via dräneringssystem och ytavrinning. Sedan tar jag fram en plan för ökad fosforeffektivitet.

Wijnand Koker 070-5621787

INTEGRERAT VÄXTSKYDD

Vid rådgivning i Integrerat Växtskydd lägger vi fokus på lönsamma växtskyddsstrategier för din gård både under kommande säsong och i framtiden. Vi gör en strategi för att motverka problem med svåra ogräs och skadegörare men även för att minska risken för att skadegörarna blir resistent mot våra åtgärder. Genom väl valda åtgärder och strategier skapas både gårdsnytta och miljönytta!

Gunnar Cederberg 076-6698305

VÄXTSKYDD I VATTENSKYDDSSOMRÅDE

Att odla inom ett vattenskyddsområde ställer extra höga krav på dig som lantbrukare. Inom rådgivningen Växtskydd i vattenskyddsområde tittar vi över dina möjligheter till en konkurrenskraftig produktion samtidigt som läckage av växtskyddsmedel till yt- och grundvatten undviks. Rådgivningen ger dig grunden till en tillståndsansökan för kemisk bekämpning inom vattenskyddsområde.

Martin Pettersson 070-3291784

MARKPACKNING

Vid vilka maskinöverfarter på dina fält riskerar du att orsaka en skadlig packning i marken? En minskad markpackning gör att jordens struktur förbättras vilket gör att jordbearbetningen går lättare och växternas rötter utvecklas bättre och tar upp växtnäring mer effektivt. Minskad markpackning kan alltså göra att du sparar bränsle samtidigt som skörden ökar! Vid rådgivning om Markpackning får du veta vid vilka av de arbeten du gör på åkern som du riskerar att orsaka skadlig

markpackning och vad du kan göra för att minska riskerna.

Richard Eriksson, 072-4021235

TEST AV MINERALGÖDSELSPRIDARE

Under rådgivningen testas spridningsbilden hos din mineralgödselspridare för att säkerställa att gödseln fördelas jämnt. En jämnt fördelad gödsel ger en högre skörd eftersom rätt gödselgiva tillförs hela fältet. Även kantspridningen undersöks för att säkerställa att gödsel inte hamnar utanför fältkanten. Skulle en ojämn spridningsbild konstateras diskuterar vi vad som skulle kunna vara orsaken och om möjligt åtgärder vi problemet direkt.

Diana Lundberger 072-8198339

FÄLTVANDRING INOM GREPPA NÄRINGEN

Underhåll av öppna diken 28 oktober

Vi besöker ett välunderhållet markavvattningsföretag och diskuterar åtgärder kring underhåll av diken. Träffen är både för dig som har ett aktivt dikningsföretag eller ett insomnat som behöver väckas igen.

Anmälan på Länsstyrelsens webbplats.

UTBLICK

Ekologiska Lantbrukarna

Ekologiska Lantbrukarna är intresseorganisationen för ekologiska lantbrukare. Vi arbetar för att politik, regler och marknad ska vara utformade så att svenska ekobönder ges de bästa möjligheterna att utveckla lönsamma och hållbara företag.

Text: Ekologiska lantbrukarna Sörmland Foto: Monica Gustafsson

Vi berättar från gårdsnivå till medborgare och beslutsfattare om alla de mervärden som ekologisk produktion medför. Som förening uppvaktar vi politiker, svarar på remisser och för ekologiska lantbrukares talan i utredningar. Av oss kan lantbrukare få stöd att hitta nya vägar ut på marknaden, med konceptutveckling och nätverk med andra att förhandla med.

Ekologiska Lantbrukarna i Sörmland

Distriktet i Södermanland består av cirka 80 medlemmar som med stort intresse driver de ekologiska frågorna framåt. Vi håller årsmöte i slutet av januari där bland annat delegater och motioner till riksstämman tas upp, men framför allt har vi här också intressanta föredrag, företagsbesök och programpunkter. Till exempel biokolproduktion, kulturspannmålets hälsosamma och goda egenskaper, bevattning och jordhälsa. Till kommande årsmöte ser vi

fram emot att få veta mer om de kroppsliga fördelarna med bra ekologisk mat.

Satsning på jordhälsa

Ekologiska Lantbrukarna i Södermanland satsar sedan något år tillbaka på att lära sig mer om jordhälsa. Jorden är en naturlig solfångare och ett sunt jordbruk är en positiv faktor för miljön. En handfull levande jord innehåller fler levande organismer än antalet människor på jorden och en mångfald som vi vet alldeles för lite om.

Nu när hela samhället frågar efter ekologisk hållbarhet och även matsäkerhet har kommit upp på bordet, blir jordhälsa en viktig parameter. En jord som är frisk och kan leva upp till sin fulla potential är en nyckel till många av vår tids stora utmaningar. Förutom att vara en positiv faktor för kolinlagring i marken, så skall en frisk jord kunna klara sin egen försörjning av

både kväve och fosfor samt att den klarar torka och andra extremväder bättre än en jord där livet är svagt och ensidigt.

Hur bygger man jordhälsa?

Föreningen beslutade att lära sig mer om detta och i samband med årsmötet 2020 bjöds agronom Jon Orwendal in för att ge en introduktion till ämnet.

Å ena sidan handlar det om de enkla grunderna - som att ha en god växtföljd och balanserad djurtäthet. Detta är lätt sagt, men svårare i praktiken när det skall fungera i gårdens helhet med ekonomi, brist på kunnig arbetskraft, en marknad som pressar priset till ohållbara nivåer och regelverk som skapar både kostnader och hinder som ofta drabbar den som vill vara i ekologisk framkant.

Den andra sidan av jordhälsa handlar om att hålla jorden beväxten, få in nya arter i odlingen och om olika nya tekniker, som till exempel begränsad jordbearbetning. Det handlar även om utvärdering och forskning. Och det handlar om att hämta hem kunskaper som finns – även i andra länder och i andra delar av Sverige.

Fältvandring på Vigelshus - jordhälsa i praktiken

För att få praktisk inblick i hur hälsan i jorden kan förbättras genomfördes i somras en fältvandring på gården Vigelshus nära Sala, hos lantbrukaren Karl Fernholm. Ni kan läsa mer om besöket på sid 14 i denna tidning.

Temadag Jordhälsa på Ökna

För att fortsätta fördjupa sig i ämnet bjöd Ekologiska Lantbrukarna in till en temadag om jordhälsa på Ökna naturbruksgymnasiet den 25 september. Där gavs en introduktion till jordhälsa och hållbart lantbruk, information om gårdens försörjning med, och förluster av växtnäring samt en djupdykning i gårdsnära insatser för jordhälsa. Ordförande, för föreningen i Sörmland, Eva von Heideken berättade om hur biokol och biogas kan bidra till bättre jordhälsa och hur de jobbar med att sluta kretsloppet på hennes ekomjölkgård Fräkentorp. Dagen avslutades med ett panelsamtal kring hur jordhälsa kan främjas inom livsmedelsstrategin i Sörmland. En slutsats av dagen är att

temat jordhälsa är både stort och brett och en given angelägenhet för alla - inte bara lantbrukare. Det är på gården det händer - men såväl konsumenter som inte minst beslutsfattare på kommuner och i livsmedelssystemet kan bidra genom att skapa förutsättningar. Gamla kunskaper om växtföljder har försumrats och tappats genom att prispresen på lantbrukets produkter gjort det allt svårare att leva av mindre och medelstora gårdar. Men aktuella händelser som ökad konfliktnivå i världen och Covid-19 har inneburit att jordbruk för första gången sedan 1990-talet nu betraktas som samhällsviktig verksamhet, vilket även Sörmlands livsmedelsstrategi är en del av. Allt detta bidrar till en möjlighet att kraftsamla kring just jordhälsa.

13 november fortsätter arbetet för lantbrukare som vill fördjupa sig. Se vidare annons på sid 26.

Vad händer nu?

Ekologiska Lantbrukarna i Sörmland lanserade vid årsmötet en idé, kallad "Hemma hos..." där en grupp bönder bjuder in varandra med en enkel regel: Alla medlemmar i gruppen bjuder någon gång in de andra till sig, visar och berättar om sin gård - och lägger fram ett dilemma eller en fråga man vill ha hjälp med. Covid-19 fördröjde det hela men nu i vinter kommer det dra igång! Alla som är medlemmar i Ekologiska Lantbrukarna i Sörmland är välkomna att delta, om

EKO-SEPTEMBER

- › Eko-september är en kampanj som tagits fram för att bidra till ökad kunskap om alla mervärden ekologisk produktion skapar.
- › Projektet finansieras av Jordbruksverket och drivs av Ekologiska Lantbrukarna och Organic Sweden, tillsammans med KRAV och Sveriges Konsumenter
- › Kampanjen vänder sig till medborgare, lantbrukare, förädlingsföretag, dagligvaruhandel och grossister.
- › Under kampanjen skyltas butiker upp och konsumenter får möta lantbrukare genom en mängd olika gårdsaktiviteter.
- › Målet med kampanjen är att öka efterfrågan på ekologisk mat, och därmed stärka lönsamheten hos svenska ekologibönder.

EKO-SEPTEMBER

du är intresserad så kontakta ordförande i Sörmland Eva von Heideken eller Hans von Essen. Du kan läsa mer om medlemskap på www.ekolantbruk.se/medlem. ■

Smakrik och blomstrande besöksnäring

Under namnet "Smakrik och blomstrande besöksnäring" ordnar vi kurser, företagsbesök och rådgivning för besöksföretag på landsbygden i Stockholms, Uppsala, Västmanlands, Örebro och Södermanlands län. Du som har ett boende, servering, gårdsbutik eller annan besöksverksamhet på landsbygden är välkommen på aktiviteterna. Prenumerera på vårt nyhetsbrev så du inte missar våra aktiviteter.

Håll utkik i Länsstyrelsens kalender efter våra aktiviteter!

Rådgivning för ett lönsammare besöksföretag

2020 ÄR SISTA ÅRET SOM NI KAN TA DEL AV RÅDGIVNINGSERBJUDANDET, SÅ PASSA PÅ!!

Inom satsningen har vi avtal med mycket kompetenta rådgivare. Du betalar endast 30% av kostnaden för rådgivningen resten finansieras av Landsbygdsprogrammet.

Rådgivningsområden:

- Trädgårdsdesign
- Matlagning
- Storytelling
- Inred gårdsbutik
- Tillgänglig besöksverksamhet

Läs mer om rådgivningen, företagsbesök och kurser på vår webbplats, här kan du ladda ner en broschyr om rådgivningen och prenumerera på vårt nyhetsbrev;

<https://www.lansstyrelsen.se/smakrikbesoksnaring>

Kerstin Bjäresten Osmark

kerstin.bjaresten.osmark@lansstyrelsen.se, 010-224 94 11

Driver du ekologiskt lantbruk/ eller trädgårdsföretag, eller är intresserad av att ställa om?

Då kan du få kompetent hjälp av våra rådgivare inom ekologisk odling och djurhållning. För tillfället erbjuder vi rådgivning till produktionsinriktningarna:

- Växtodling
- Mjolk
- Nöt
- Frukt och bär
- Potatis och frilandsgroänsaker
- Ägg och fjäderfä

KURSER

- Kurs i ekologisk potatisodling november, program och plats kommer inom kort!
- 13 november Jordhälsa - fortsättning och fördjupning. Program och plats kommer inom kort!

Mer information och anmälan i vår kalender på länsstyrelsens webbplats.

Rådgivningsbesök och Corona

Vi gör fortsatt rådgivningsbesök men med extra försiktighet. Vi följer myndigheternas rekommendationer som kan ändras snabbt. Vi träffas bara om alla är friska, enbart utomhus och håller lite extra avstånd till varandra. Vi gör inte besök hos dig som är äldre än 70 år eller själv talar om att du tillhör en riskgrupp.

För mer information om rådgivning eller kurser, se vår webbplats eller kontakta: Jenny Askenfelt, 010-223 43 73

Kommersiell rådgivning till lanthandlare

Nu kan du som lanthandlare söka rådgivning inom nedanstående områden. Rådgivningen kommer vara helt anpassad och fokusera på det som just du som lanthandlare vill ha hjälp med.

Rådgivningen kommer ske på en lämplig plats bestämd av dig som lanthandlare och kan ske i personalgrupp, individuellt eller tillsammans med andra lanthandlare i grupp. Du bestämmer!

Våra rådgivare är proffs på sitt område och har många års erfarenhet av både rådgivning och arbete inom både lanthandel och ämnesområdena.

Områden där du kan få rådgivning:

- Inköp och distribution
- Varuexponering
- Utveckling och diversifiering
- Företagsekonomiska analyser
- Energieffektivisering
- Nytt sätt för service

Kostnad

Du som lanthandlare betalar 30% av totalkostnaden medan projektet som medfinansiar står för 70%.

Har du frågor?

Marcus Forss

Mobil: 072 - 148 07 49

marcus.forss@regionsormland.se

Du kan få kostnadsfri rådgivning på din gård!

Funderar du över hur du ska ta hand om dina betesmarker och slätterängar? Vill du lära dig mer om de kulturmiljövärden som finns på din gård? Vill du veta hur du kan restaurera en naturbetesmark? Länsstyrelsen erbjuder enskild rådgivning för dig som är lantbrukare om skötsel av ängar, naturbetesmarker och andra natur- och kulturvärden knutna till odlingslandskapet. Rådgivningen är kostnadsfri och sker på din gård/arbetsplats. Du får skriftlig dokumentation efter mötet som beskriver vad ni kom fram till kring skötselåtgärder. Välkommen att kontakta våra rådgivare!

Malin Almquist

010-223 43 66

malin.almquist@lansstyrelsen.se

Helena Larsson

010-223 43 45

helena.larsson@lansstyrelsen.se

Rådgivningen är kostnadsfri

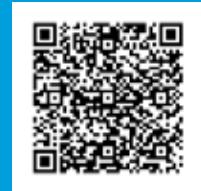
MARK- OCH BETESFÖRMEDLING

Behöver dina djur mer bete? Har du mark som behöver betas? Eller saknar du mark men vill starta en odling av frukt och grönsaker?

Ta hjälp av länsstyrelsens Mark- och betesförmedling!

Vill du vara med?

Gå in på länsstyrelsens webbplats www.lansstyrelsen.se/sodermanland och sök på Mark- och betesförmedling, eller scanna QR-koden för att fylla i en intresseanmälan eller läsa intresseanmälningar som andra redan har lagt ut.

Du kan inte ta dig an havet före sjön.

5

frågor till...

... **Helena Söderlund**, Handläggare i Landsbygdsprogrammet på Länsstyrelsen Södermanlands län.

1. Du handlägger startstödet som går till unga lantbrukare. Är det många sökande inom den åtgärden?

Ja vi har fått cirka 50 ansökningar. Det är nästan dubbelt så många som stödet räckte till i den här programperioden.

2. Varför behövs ett sådant stöd?

Det är en relativt hög medelålder bland lantbrukarna. Meningen med startstödet är att underlätta för eller få yngre att våga satsa på att starta företag inom jordbruks- och trädgårdsnäringen. Det är bara personer under 40 år som får söka stödet.

3. Hur ser statistiken ut i länet?

För Sörmlands del, om man tittar 20 år bakåt i tiden, så har andelen lantbrukare som är över 65 år fördubblats samtidigt som andelen som är under 50 år har halverats.

4. Vad tror du behövs för att fler ska vilka satsa på ett yrkesliv som lantbrukare?

Det är en svår fråga men ett generationsskifte behövs om vi ska producera mat i Sverige framöver. Ofta krävs det stora investeringar för att starta eller ta över ett lantbruk, det behöver finnas sätt att underlätta sådana investeringar. Lönsamheten behöver också bli bättre. Mer

av vinsten bör hamna hos lantbrukaren, inte hos mellanhänder eller handeln. Sist men inte minst tror jag att ett förenklat regelverk skulle underlätta för att få fler att våga satsa.

5. Har du själv någon anknytning till lantbruk?

Delvis, mina föräldrar har ett mindre lantbruk med en liten fårbesättning.